

Ondernemen in een vrije markt vraagt nieuwe

Eindelijk is het

vaardigheden van melkveehouders

april 2015

De datum staat bij melkveehouders gemarkeerd in de agenda: 1 april 2015. Een generatie ondernemers in Nederland en Vlaanderen groeide op onder de beperking van een quotum. Vanaf volgende week gelden de wetten van de vrije markt. Dat stelt nieuwe eisen aan het ondernemerschap. Marges gaan fluctueren, marktinzicht wordt een succesfactor.

tekst **Wichert Koopman**

Zuivelmarktkenner en consultant Mark Voorbergen is en blijft positief over de kansen voor de Nederlandse en Vlaamse melkveehouderij op de middellange termijn. 'De koopkrachtige vraag naar hoogwaardige zuivel in de wereld neemt toe en Nederlandse verwerkers zijn als geen ander in staat om deze vraag in te vullen.'

Voor de komende tien jaar voorziet Voorbergen een geleidelijk stijgende gemiddelde melkprijs met dalen naar 30 en pieken naar 45 cent. Dit komt globaal overeen met de uitersten die de afgelopen drie jaar al zijn opgetreden. Dat de melkprijs na dit jaar op jaarbasis nog onder de 30 cent gemiddeld komt, acht hij zeer onwaarschijnlijk. Ook het Landbouweconomisch Instituut voorziet voor de komende tien jaar een geleidelijke stijging van de melkprijs (zie kader LEI).

De kenner van de internationale zuivelmarkt plaatst bij zijn positieve verhaal wel een aantal kanttekeningen. 'De sterk groeiende melkstream die in de komende maanden wordt verwacht, zal waarschijnlijk een schokeffect teweeg brengen en zorgen voor een dip in de melkprijs die pas geleidelijk weer wordt rechtgetrokken', verwacht hij. 'Bovendien hebben veehouders inmiddels kennisgemaakt met pieken en dalen in de

melkprijs, maar zullen ze er rekening mee moeten houden dat deze sneller zullen gaan wisselen.'

Marktkennis delen

'Nee, exact voorspelbaar is de ontwikkeling van de melkprijs niet', erkent Voorbergen. 'Maar we kunnen op basis van de informatie die we hebben, wel een visie geven op de ontwikkeling van de markt, zodat ondernemers kunnen sturen. Melk produceren voor 25 tot 30 cent vraagt natuurlijk een andere bedrijfsvoering dan melk produceren voor 35 tot 40 cent.'

De consultant ziet bij het delen van marktkennis met veehouders een belangrijke rol weggelegd voor de zuivelcoöperaties en verbaast zich erover dat het nog zo weinig gebeurt. 'Er zijn wel verwerkers die hun visie op de markt delen met hun leveranciers, maar het gebeurt vaak achter de schermen', zo geeft hij aan. 'Tot nu toe was de noodzaak om zich te oriënteren op de markt voor veehouders niet groot. De omvang van het quotum was bepalend voor de bedrijfsproductie. Maar in een vrije markt kan het zinvol zijn om bij een dreigend overaanbod de productie te beperken en bij een verwacht tekort juist op te voeren. Dat helpt ook verwerkers om de melk goed tot waarde te brengen.'

Ook Jeroen Buysse, landbouweconoom en docent aan de Universiteit Gent, denkt dat goede informatiestructuren om inzicht te krijgen in marktontwikkelingen melkveehouders helpen om te anticiperen op schommelingen in de melkprijs. Zo kan worden voorkomen dat ondernemers achter de markt aanlopen en er een soort varkenscyclus op de melkmarkt ontstaat.

Concurrentie tussen regio's

De econoom ziet de kracht van de Nederlandse zuivelindustrie als een kans, maar ook als een bedreiging voor veehouders in Vlaanderen. 'We hadden in de EU een quotering waarbij de totale melkproductie per lidstaat was gelimiteerd. Nu deze grenzen verdwijnen, zal er nog meer concentratie plaatsvinden van de productie en verwerking van melk in de regio's waar dat het meest concurrerend is', verwacht Buysse. 'In Vlaanderen kijken we wat dat betreft met enige jaloezie naar de positie van FrieslandCampina in Nederland. De sterke, internationaal opererende coöperatie geeft Nederlandse melkveehouders een voorsprong. Ook in Vlaanderen zamelt FrieslandCampina inmiddels melk in, maar de veehouders zijn hier leverancier in plaats van lid en moeten het doen met een lagere melkprijs.'

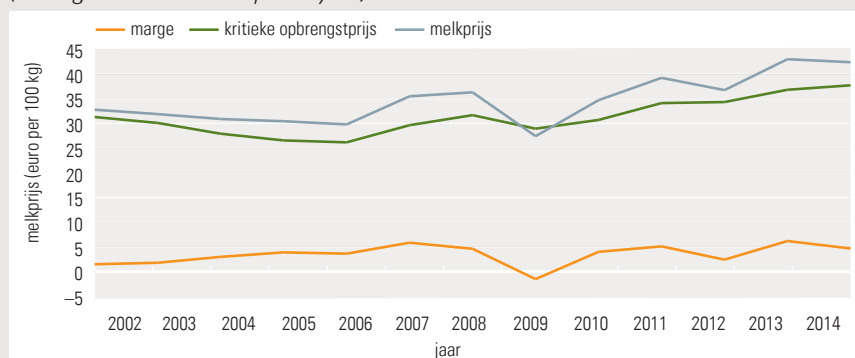
Kritieke opbrengstprijs volgt melkprijs

Melkveehouders zijn goed in staat op kosten te besparen als de melkprijs laag is, maar laten de teugels ook weer vieren als de opbrengstprijs stijgt. Dit blijkt uit de boekhoudingen van melkveebedrijven bij Flynth accountants.

Tot 2007 was de melkprijs redelijk con-

stant, daarna liep deze op om vervolgens flink onderuit te gaan in 2009. Met de daling van de melkprijs daalde ook de kritieke opbrengstprijs, de melkprijs die nodig is om alle uitgaven, inclusief vervangingsinvesteringen en aflossingen te dekken.

Figuur 1 – Verloop van melkprijs, kritieke opbrengstprijs en marge van 2002 tot 2013 (bron: gem. melkveebedrijven Flynth)

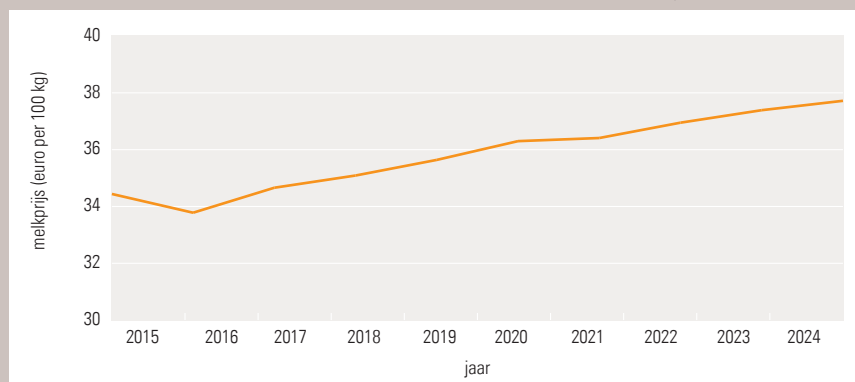

LEI voorspelt geleidelijk stijgende melkprijs

Economen van LEI-Wageningen UR voorzien voor de komende tien jaar, na een dipje in 2016, een geleidelijk stijging van de gemiddelde melkprijs in Nederland. Dit blijkt uit berekeningen die zijn uitgevoerd in het kader van de 'LEI market outlook agrofood'-studie. De inschatting is gebaseerd op de kennis die onderzoekers op dit moment hebben van de ontwikkeling van vraag en aanbod op de zuivelmarkt wereldwijd. 'Internationale handel zal in de toe-

komst sterk bepalend zijn voor de melkprijs. De Nederlandse zuivelketen staat hierin sterk', geeft LEI-econoom Roel Jongeneel als verklaring voor de positieve verwachting. Overigens geven de voorspellingen een gemiddelde prijs en zeggen ze niets over de pieken en dalen rondom dit gemiddelde die kunnen optreden als gevolg van incidentele en onvoorspelbare gebeurtenissen als droogte en ziekten.

Figuur 2 – Geschatte melkprijsontwikkeling in euro's per 100 kg (producentenprijs exclusief btw; 3,7% vet, 3,35% eiwit) (bron: LEI market outlook analyse, februari 2015)

Paula Bulk van Flynth adviseurs en accountants wisselde afgelopen winter met verschillende groepen melkveeouders van gedachten over omgaan met schommelingen in de melkmarkt. Ze benoemt een aantal concrete acties die veehouders kunnen ondernemen om prijsrisico's op te vangen.

Het maken van een liquiditeitsbegroting is er daar één van. 'Dit is in de melkveehouderij nog geen gemeengoed', constateert ze. 'En als het al gebeurt, is dat op aandringen van de bank. Veehouders die ervaring hebben met het opstellen van een begroting van inkomsten en uitgaven, zijn daar echter vaak positief over. Met een goed inzicht kunnen investeringen beter gepland worden en kunnen ondernemers voorkomen dat ze bij een melkprijsdaling een beroep moeten doen op de bank.'

In navolging van andere sectoren wordt ook in de melkveehouderij steeds meer gesproken over het afdekken van prijsrisico's, bijvoorbeeld door het vastleggen van de melkprijs op de termijnmarkt of door middel van melkprijscertificaten. In de praktijk gebeurt het nog nauwelijks. De accountant verwacht dat deze vorm van risicobeperking in de melkvee-

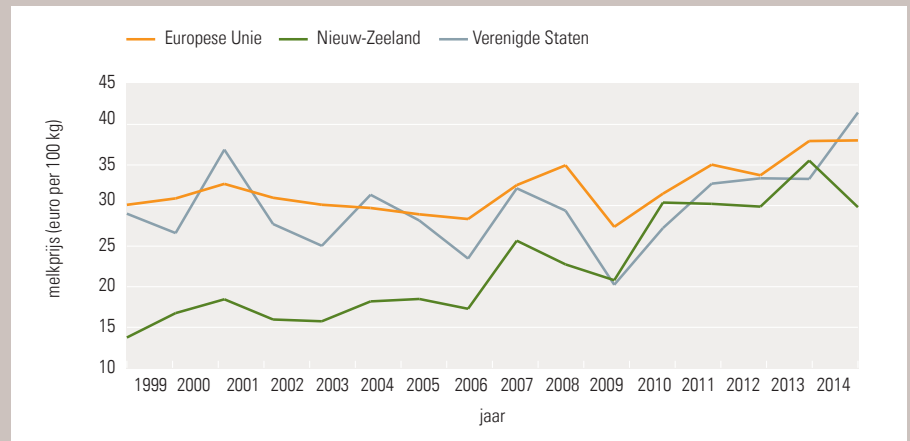
Melkrijzen wereldwijd steeds dichterbij elkaar

Met het wegvallen van de marktbescherming in de Europese Unie zijn de melkrijzen wereldwijd geleidelijk steeds dichterbij gekomen. Dit blijkt uit een overzicht van LTO en Flynth, zoals dat is weergegeven in figuur 3. Tot het jaar 2007 waren de melkrijzen in Nieuw-Zeeland en de Europese Unie tamelijk constant, waarbij er een groot verschil was tussen de ene en de andere kant van de wereld. Daarna kwam de melkrijzen in de EU steeds meer onder invloed van de prijs op de wereldmarkt. Doordat Europese veehouders gebonden waren aan een quotum, konden ze de toenemende vraag naar zuivel in de wereld niet invullen. Dit zorgde voor krapte met een stijgende prijs tot gevolg. Melkveeouders in Nieuw-Zeeland hebben van deze situatie geprofiteerd en zagen de melkrijzen in tien jaar tijd verdubbelen. In de Verenigde Staten is het

melkrijzenverloop altijd al grillig, onder andere door het cyclische verloop van de voerprijzen en de invloed daarvan op de kosten van melkproductie. Overigens is

de gepubliceerde melkrijzen een gemiddelde van alle EU-landen en daarmee structureel lager dan de prijs die Nederlandse en Vlaamse veehouders beuren.

Figuur 3 – Verloop melkrijzen vanaf 1999 in verschillende landen in euro's per 100 kilo standaardmelk (bron: LTO/Flynth)

houderij de komende jaren ook geen hoge vlucht zal nemen. 'Per saldo kost een dergelijke vorm van verzekering geld. Als veehouders zelf voldoende buffer weten op te bouwen om slechte tijden door te komen, is dat altijd aantrekkelijker. Ook leveren aan een sterke coöperatie is een vorm van het afdekken van prijsrisico. Een breed productenpakket en spreiding in afzetkanalen dempt dalen in de melkrijzen.'

Impuls aan innovatie

Ten slotte blijft, zo benadrukt Bulk, ook na 1 april het vakmanschap van de veehouder een cruciale succesfactor. 'Ondernemers die de bedrijfsvoering op orde hebben en een goed saldo weten te reali-

seren, komen bij een slechte melkrijzen minder snel in de problemen.' Toeleveranciers in de sector zijn voorbereid op grote veranderingen na 1 april. Zo houdt Agrifirm feed, voerleverancier voor zo'n 6000 melkveeouders, voor de komende jaren rekening met een stijging van vijftien tot dertig procent in de afzet van mengvoer. De omvang van de melkveestapel zal toenemen en naar verwachting ook de krachtvoergifft per koe. Daarnaast speelt de coöperatie met een nieuw adviespakket in op de toenemende keuzemogelijkheden voor melkveeouders. 'Saldo melken is na het wegvallen van de quotering het nieuwe uitgangspunt', denken Hendrik Arends, sectormanager rundvee, en Jan Kamphof, directeur

verkoop, innovatie en marketing bij Agri-firm feed. 'Melkveeouders staan voor grote uitdagingen op het gebied van ruwvoerteelt, voerefficiëntie, mineralenefficiëntie en strategische keuzes. Wij zullen proberen ze daar zo goed mogelijk in te ondersteunen door kennis vanuit de divisies plant en feed en adviespoot Exlan te combineren.' Arends en Kamphof zijn ervan overtuigd dat de nieuwe uitdagingen veehouders zullen prikkelen om hun vakmanschap en ondernemerschap aan te scherpen. 'Er is in Nederland zeker ruimte om de melkproductie uit te breiden door efficiënter te produceren', stellen ze. 'Zo zal het einde van de quotering een nieuwe impuls geven aan innovatie in de sector.' |

Op 1 april eindigt een periode van ruim dertig jaar melkquotering. Aan welke 'knoppen' moet je draaien als je quotumvrij kunt melken? Veeveelt trekt lessen uit het verleden, uit het buitenland en uit andere sectoren.

